

հաւանականութեամբ առաջ պիտի բերեն ջարդերուն ազդեցութիւնը և խառն ամուսնութիւնները հարեան ցած ազգերու հետ: Ասոր համար կ'ուզէ գործածել զիտական միջոցներ յարմար մտաբուժութեան: Կը ծանշայ նաև կրօնքին վսեմ կոչումը. « մարմնով և մտքով կորովի հայ ազգ մը արտադրելու համար »:

Իայց Հեղինակը հակասութեան մէջ կ'իյնայ երբ զրուստելով հանդերձ հայուն հոգեկան բարեմասնութիւնները և քրիստոնէական սկզբունքները, կ'առաջարկէ « հրամայական իրականութիւն »ը (էջ 21), մովսիսական օրէնքէն աւելի խիստ, մէկի տեղ թշնամոյն երկու աչքերն ալ հանելու: Կարծեմ մեր արդի սերունդէն լաւագոյն է պահանջել դիւանագիտական ընթացք մը, որովհետև յաղթանակը միայն զէնքով չէ (non solum armis), և բռնութիւնէն աւելի տիրապետող են մտքին և հոգւոյն ազնուական ոյժերը:

Յետոյ երբ Հեղինակը կրօնական իրեր կը շօշափէ, կը սկսի հոն գայթի ի գայթի ընթանալ և իր քնական յոսով անտեսանելին, պատրանքը կը համարի (էջ 89): Նման նիւթի վրայ խօսելու միջոց հարկ է իմաստասիրական բոլոր իրաց խորը թափանցած ըլլալ, և այն աստե՛ն պիտի բռնադատուի ինքն ալ խոնարհեցնել իր զուխը, նման Տրլստոյի, ճանչնալով Աւետարանի ճշմարտութեանց մէջ աստուածացեալ Արիստոտելի մը մատը:

Գովելի է Հեղինակին խղճմատլից զգուշութիւնը օտար բառերէ, զիտական նման գրուածքի մը մէջ. միայն լաւագոյն պիտի ընէր եթէ խուսէր նաև ըիջ մը խժամայն բարդութիւններէ ինչպէս « տարհամոզել » « գործականացում »: պարզը միշտ աւելի սիրելի է:

Անշուշտ հայութիւնը պիտի գնահատէ Տեառ Պողոսեանի թիւարդած բոլոր միջոցները, բաց ի կրօնական գաղափարներէն, որ իր զգացման ըիջ մը վիրավորէ պիտի հնչեն, ազգին վերանորոգման համար. և այն աստե՛ն մենք պիտի տեսնենք գեղեցիկ և բարեզարդ Հայաստանի մը պատկերը: Հ. Կ. Ք.

## ԿԵՑՑԵ՛ ՎԱՅԱՍՏԱՆ

Մի քանի ամիս առաջ խօսեցանք Հայաստանի մեծ կարօտութեանց վրայ, և ջանացինք երկրորդ անգամ ժողովրդեան ուշադրութիւնը հրաւիրել ի նպաստ մարտիրոս ժողովրդեան: Այսօր ուրախութեամբ կը ծանուցանենք բարեբաստիկ հետեանցներ ունեցող գործը՝ որ տեղի ունեցաւ Թրնէվ քաղաքին մէջ, ուրբաթ և շաբաթ օրերն 10 և 11 սեպտեմբերին. և է հիմնարկութիւն միջազգային հայաստէր Դպրանակցութեան, միջազգային խորհուրդին և զործադիր Մասնաժողովին, և կը փափաքենք հասկցնել այս հաստատութեան բնադրոշմը և կարեւորութիւնը:

Շատ և երկայն ժամանակ աշխատեցանք ոմանք՝ ինչ ինչ շրջանակի մէջ՝ ի նպաստ Հայաստանի. բայց մինչև ցայսօր իրարմէ տարբեր ձեռնարկներ էին և տարբեր նպատակներու կը դիմէին, առանց իրարու հետ կազմակերպիչ կապ մ'ունենալու: Ոմանք իսկապէս կրօնական և դաւանական ուղղութիւն ունէին. իրենց հետևողներ կը գտնէին, դպրոցներ և հիւանդանոցներ կը պահէին: Ուրիշներ՝ անձնանուէր կ'աշխատէին ի նպաստ որբերուն որ, աւանդ, անթիւ բազմութեամբ էին. և իրենք՝ զանոնք կը ժողովէին, կը պահէին և կը կրթութէին: Ուրիշներ ալ կը պարապէին անբի ժողովուրդը կենդանելու և կ'օգնէին վերաշինութեան աւերեալ գաւառներուն: Վերջապէս, ուրիշներ ալ հոգ և խնամք կը տանէին ամէն տեղ գտնուած թափառական Հայերուն՝ որ սերունդով ջնջուած առանց ապաւենի և առանց նպաստի են:

Այս ամէն ձեռնարկները կարելի է որ բաւական ըլլային, ամէն մասամբ, անցելոյն համար. հիմա այլ ևս չին կրնար. վասն զի նոր եղելութիւն մը տեղի ունեցաւ:

28 մայիս 1918ին, քանի մը հայաստէր անձինք, նման կրիւզլիի գուցիքբայցինբուրու, իրենց ոռու և թաթար թշնամիներուն

սպառնալիցաց առջեւ դիւցազնութեան և հաւատոց սքանչելի ոգեւորութեամբ հիմնեցին հայկական Հասարակապետութիւնը, անխախտ որոշելով, որ կամ ազատ ապրին կամ մեռնին: 10 օգոստոս 1920ին վերջնականապէս Տէրութիւնը ճանջցան այս Հասարակապետութիւնը Մէլքի դաշնադրութեամբ: Բայց այս պաշտօնական ճանաչումը դեռ տկար և անհաստատ է, և Հասարակապետութիւնն առանց պաշտպանութեան՝ ենթակայ է պոլշէիկներու փառասիրութեան և տաճկական մոլեռանդութեան, աւերեալ է՝ շատ անգամ կողոպտուելով, արհնաթաթախ է՝ Զարդերով, սուգի մէջ է՝ իր ամենալաւ և իմաստուն զաւակներուն ողջակէզով: Զուհի նաւահան՝ զիստ, Զուհի երկաթուղի, իրեն կը պակսին ամէն միջոց կենդանացնելու համար երկրագործութեան գիտութիւնը և ձեռարուեստը: Հարկ է որ մեծ ազգ մը զՀայն իր պաշտպանութեանը տակ առնէ, առանց որ և է քաղաքական շահու խորհուրդի, անոր վերջերը կապէ և անոր կեանք պարզէ:

Ազգաց Ընկերութիւնը գիտէ այս ամէն բանը, բայց պարագաները չեն թողոր որ, ո՛ր և է ազգ ընդունի այս ազնուական հոգատարութիւնը և նախագահէ Հայաստանի վերանորոգութեան, և Զնժէ շատ դարերու անտարբերութեան և անձնասիրութեան արատը: Հայերը կը սիրեն Զուհիներն, որ շատ ժամանակէ ի վեր իրենց օգնական եղաւ: Հայոց մէջ շատերը որ այսօր բարձր պաշտամանց մէջ են, իրենց ուսումը Զուհիների կատարած են և չափով մը մերիներէն եղած են:

Ուստի և կը յուսային, առանց բարձրաձայն խնդրելու, որ մեր փոքր դաշնակցութիւնը յանձն առնէ այս պաշտօնը, ուսկից կը հեռանային մեծագոր Տէրութիւնները: Այն ատեն զուհիներացի մը, որուն երկայն ատենէ ի վեր սիրելի էր Հայաստանը, դաժնապէս զգալով որ այս անկրկալութիւնն մտացածին, ցաւով և միանգամայն նուիրական էր, զարափար մը կազմեց որ իրեն ճշմարիտ ներշնչում համարեցաւ: Որովհետեւ, ինքը մտածեց,

Տէրութիւնները կը հրաժարին և ոչ մէկը չուզեր կամ չի կրնար ի նպաստ Հայկական Հասարակապետութեան գործ և պատճառ մը ձեռք առնել, և ըսաւ, ժողովնք ի միասին ամէն բարի կամեցող, ազգաց մէջ ցրուած ամէն հաւատարմի բարեկամները, ձեռքենք և կազմաւորենք զօրաւոր դաշնակցութիւն մը խիղճերու, և բարեպատեհ առիթը տանք անոնց ամենուն որ կ'զգան թէ աշխարհս պարտք մ'ունի Հայութեան, զոր պէտք է հաստուցանէ. մէկտեղ միանանք, զիրար ճանչնանք, միաբան գործենք և թերեւ երբ ժողովուրդներն իրենց ձայնը բարձրացնեն, անոնց զուկներն ալ այլ ևս լռելէ կը դադրին:

Տէրութիւններն ունին թնդանօթ և տորմիդ. դաշնակցութիւնն ալ իր կազմութեան համար պիտի ունենայ բարոյական զօրութիւն: Իր այս գաղափարը հաղորդեց բարեկամացը և ընդունելի եղաւ:

Առաջին միջազգային բանակցութիւնը տեղի ունեցաւ Բարեք 6 և 7 յուլիս 1920ին. անմիջապէս հաղորդակցութեան մէջ մտաւ դաշնակից մեծ իշխանութիւնն և Ազգաց Ընկերութեան հետ, և որոշեց որ կազմէ միջազգային հայասէր դաշնակցութիւն մը, որուն պաշտօնատեղին պիտի ըլլար Զուհիներիոյ ժընէվ քաղաքը: Բարեք մէջ նոյն օրերը Գաղղիացի բազմաթիւ բարձրաստիճան անձինք, որոնց մէջ առաջին գտնուեցաւ Վիկտոր Պերար, մեծ համակրութեամբ ողջունեցին նոր դաշնակցութիւնը:

Անգամբեր 10ին և 11ին, Մէթրոփոլ պանդոկին սրահներուն մէջ, միջազգային հայասէր դաշնակցութիւնն այլ ևս վերջնականապէս հիմնուեցաւ, և յետ երկայն և ծանր վիճարանութեանց իր սահմանադրութիւններն հաստատուեցան: Դաշնակցութիւնս է միութիւն այն ամէն անձանց, ըլլան ընկերութիւն, ըլլան առանձին անձինք, որ կ'ուզեն օգնել Հայ Հասարակապետութեան՝ անխախտ պահելու համար անոր ապահովութիւնը, իրականացնելու համար անոր տնտեսական կանոնաւոր զարգացումը, լրացնելու համար անոր

արդար բաղձանքները, և թէ կ'առաջադրեն արթուն հսկելու փոքրամթիւ հայերուն վերայ, որ կը մնան թշնամույն հողին մէջ՝ մայր հայրենիքէն հեռու: Դաշնակցութիւնս նոր գործիչ մը կը հանդիսանայ, որուն կարեւորութիւնը հաւանօրէն մեծ պիտի ըլլայ՝ ի նպաստ Հայաստանի եղած մրցում-ներուն՝ պատմութեան մէջ: Դաշնակցութիւնս միւս ամէն նախընթաց ժողովներէն կը տարբերի յայնմ՝ որ այս ժողովը բացարձակապէս չեզոք է հաւատարեաց նրկատմար, և փոխանակ մասնական և որոշակի նպատակ մ'ունենալու, ծրագիր մ'ունի մեծապէս քաղաքական, բայց զրիթէ անգիրա քաղաքականութեան մը, վասն զի ամենկին չի զբաղիր անձնական շահու, տնտեսական կամ դիւանագիտական խնդիրներով: Ինքը միակ նպատակ ունի նպատակելու և պաշտպանելու փոքր և մահացեալ ժողովուրդ մը որ ազատութեան տէր կ'ըլլայ:

Դաշնակցութեան ընտրած միջոցներն են.

Ա. Ժողով մը միջազգային 60 անդամէ կազմուած, ամէնքն ալ անձինք որ կ'ընդունին պատասխանատուութիւն մը, սեփական յանձնարարութիւն և կ'ստանձնեն հայկական դատը իբր անձնական նկատելու: Ժողովին անդամները ըստ կարելոյն տարբեր Տէրութեանց հպատակ պիտի ըլլան և պիտի ներկայացնեն իրենց հայրենեաց ընտրելագոյն խիղճը: Բազմաթիւ նշանաւոր անձանց անուններն արժանազորութեան, բայց խորհրդականաց պաշտօնական ցանկը դեռ պատրաստուելու վրայ է: Ժողովս միաբան պիտի հաւաքուի տարին գէթ մի անգամ:

Բ. Գործադիր մասնաժողովն 15էն մինչև 20 անդամ պիտի ունենայ: Ժողովոյս մաս կը կազմեն առ ժամս երեք Ամերիկացի, ՊՊ. Ճէյմս Լ. Պարզոն, Գնդապետ Հասկէլ և Չարլս Վիկլի. երեք Անգղիացի, ՊՊ. Անէվլին Բլիքէմս, Արնոլտ Ժ. Թոյլընպի և Հարոլտ Պիքզոն. երկու Գաղղիացի ՊՊ. Էտկար Միլիոն և Վիկտոր Պերար. Բուլոնիացի օրիորդ մը Օր. Թուզիէնքա և

հինգ Զուիցերացի ՊՊ. Էտուար Նալիլ՝ Նախագահ, Օկրուդ տը Մորսիէ՝ ընդհանուր քարտուղար, Անդոնի Քրաֆօ — Պննար, Վիլիէմ Բափար, և Ճէյմս Վալլօրոն: Մասնաժողովս անգղիացի քարտուղար մ'ալ պիտի ունենայ Լոնտոնի մէջ, և եռամսեայ ժողովներ ժընէվի մէջ:

Պ. Լէփտուր Փիպլի միաբան հաւանութեամբ պատուող նախագահ ընտրուեցաւ այս արդար իրաւունք մ'էր: Դեռ ուրիշ պատուող նախագահներ ալ պիտի ունենայ բայց տակաւին որոշուած չեն:

Թերթիս մէջ առաւելագոյն տեղ չունենալով չենք կրնար յիշատակել ժողովիս այլ և այլ միջադէպներ և ոչ նախագծել անոր ընդդէմ յատուութիւնը: Միայն կը յիշատակենք որ Մեծին Բրիտանիոյ և Միացեալ Նահանգներուն ներկայացուցիչները բաղդատմամբ աւելի բազմաթիւ էին: Այս ամէն անձինքը իբր ճշմարիտ մասնագէտներ հայկական խնդրոց մէջ, խաղաղ և զօրաւոր արիւթեան տպաւորութիւն կը նէին: Համոզուած ըլլալով նորակազմ Դաշնակցութեան կարեւորութեան վրայ, զործնակից եղան փութել, քիտակցութեամբ և բարերար խնամով: Մեծապատիւ անձինքս կենդանի քարերը պիտի ըլլան նորակառոյց շէնքիս: Յիշատակենք միանգամայն բազմաթիւ Հայոց խոհական, մտադիր և եռանդուն ներկայութիւնը: Ասոնց մէջ երկու բարձրապատիւ անձինք Պօղոս Նուպար Փաշա՝ մեծայարգ և իմաստուն անձ, և Աւետիս Ահարոնեան, բանաստեղծ Ժողովրդական, հայկական Հասարակագիտական հիմնադիրներէն մէկը և առաջին նախագահը, եռանդուն և հրապառ. ասոնք Բարիզէն եկեր էին մասնակից ըլլալու համար ժողովոյն որոշմանց, զոր մեծ իմաստութեամբ կը վարէր Պ. Օկ. տը Մորսիէ:

Ի պատիւ ժողովականաց կազմուած ընդունելութեանց մէջ կը յիշատակենք միայն ընդունելութիւններն որ տեղի ունեցան ՊՊ. Քրաֆօ Պննարի և Էտուար Նալիլի տղան, և մի քանի խօսք միայն կրնանք ըսել նկատմամբ հացկերութիւն որ տեղի ունեցաւ շարաթ իրիկուն տէ

Պէտք է պանդոկին մէջ, ժրնէ՛վի հայկական զաղութին կողմանէ: Երգուեցան հայկական ժողովրդեան երգեր, սրտայոյզ ճառեր ըսին Նուպար Փաշան, Նախագահն Ահաբոնեան և Տ. Արապեան, և զեղեցիկ բաբնաղթութիւն մ'ըրաւ Պ. Քարաթոյ Պոնար: Վերջինս յիշատակելով անգնահատելի դերն, որ խաղաց տկարացած և բաժանեալ Զուլի-ցերիոյ մէջ, հիմնարկութիւնն Նշանատուութեան Ընկերութիւններու, Զօֆէնկի ընկերութեան և Ալպեան Գիւլային, յորդորեց Հայերը որ նմանին այս փոկարար օրինակին, վառեն իրենց սրտին մէջ կուսակցութեան հողիէն աւելի հայրենեաց սէրը, մէկ սիրտ պաշտպանեն իրենց տէրութիւնը՝ իր գրեթէ գերբնական պարտականութեանը մէջ, հետամուտ ըլլան աւելի անոր, որ սիրտերը կը միացնէ և ոչ անոր որ սիրտերը կը բաժնէ. և հիմնեն այս վերականգնութեան ժամուս ընկերութիւն մը՝ զոր կարենանք կոչել «Արարատ»: որովհետեւ այս սուրբ լեռը իրենց համար խորհրդանշան մ'է հայրենեաց:

Հիմա կ'սպասենք տեսնել զործի մէջ հայասիրաց այս Դաշնակցութիւնը, որուն խանձարուրդն ըլլալուն համար ժընէ՛վ քաղաքը կը պանծայ: Գործ պիտի չպակսի ոչ միջազգային Խորհուրդին և ոչ գործադիր Մասնաժողովին: Երանի՛ թէ կարենային այս երկիրներուն մէջ՝ ուր իրենց աշխատութիւնը տեղի պիտի ունենայ, արթնցնել և վառել հասարակաց կարծիքը: Եւ այս անհրաժեշտ է, որովհետեւ հրէշալիքն դաւաճանութեամբ մը կ'արծենա՝ մասնուր, որ պէտք էր մարդկային միտքը ուղղութեամբ առաջնորդել, կը լռէ Հայոց աղետաբեր կացութեան վրայ, կամ դիւրալուր կ'ըլլայ անոնց վրայ խօսուած զրկարտութիւններուն: Զանոնք որ չսպաննեցին, այսօր զանոնք կը վատահամբաւեն. և այս ուրիշ կերպով մը զանոնք աշխարհէս ջնջել է: Ո՛ր էր թէ քրիստոնեայ խիղճը իր ընծայէր բոլոր պաշտպանութիւնն այս նոր դաշնակցութեան, և իր՝ դռշին ներքեւ առնուր՝ արտանց կարօտ ըլլալու զայն լուսաւորելու և արթնցնելու: «Եկեացէ՛ արքա»

յութիւն քո՝ ըսաւ Յիսուս: Ընկերական իւրաքանչիւր անօրէնութեան, որ կ'անհրեւութանայ, ամէն մէկ գործի ձեռնադրութեան, եղբայրակցութեան, հատուցման մարդէ մը առ մարդ, ժողովուրդէ առ ժողովուրդ, աստուածային աստուածազոյն լոյս մը ճառագայթէր աշխարհիս վրայ: Ով որ այս տողերը կը զրէ՛ կը հաւատարկ ըլլոր հոգով, որ Աստուծոյ հետ աշխատիլ է երբ մէկը կ'ապահովէ անօգնական և քաջասիրտ ժողովուրդ մը՝ զոր հալածանաց դարեր և անօրէն յափշտակութիւններ, զոր արհիւի կարմիր դարեր կրցած չեն ջնջել: Այո՛, այդ ամէն բաներով հանդերձ, դեռ կան Հայեր. որովհետեւ Աստուած կ'ուզէ որ ըլլան:

ԺԻՒԼ ՊՐԱՅԻՆԵՐՈՒՆ

\*  
\*\*

Այս տողերուն վրայ աւելցնենք համառօտութիւնը Սահմանադրութեան կանոններուն սկզբանց և մի քանի յօդուածներուն, ցուցարկուած 11 սեպտեմբեր 1920ին՝ Ժընէ՛վի Հայասիրաց Միջազգային Ժողովէն:

Կանխաբանութիւն

1920 յունիսին, Զուլիցերացի Հայասիրաց Յանձնախումբերու Դաշնակցութեան կեդրոնական Յանձնաժողովը ի Ժընէ՛վ, բացարձակապէս կարեւոր դատելով հասարակաց կարծեաց ընդհանուր ոգևորութիւն մը գոյացնելը ի նպաստ Հայոց, միաբան հաւանութեամբ զաղդիացի և հոյանոցի հայասէրներու, Բարիգու մէջ լուսդեղիա պանդոկը 6 և 7 յուլիս 1920ին, զուամբց Միջազգային բանակցութիւն մը Հայոց բարեկամներուն: Ասիկայ Եւրոպիոյ և Ամերիկայի բազմաթիւ ազգաց նուիրակները միաբան գուամարեց, և ի մէջ այլ և այլ որոշումներու միաբան հաւանեցան որ կազմեն Միջազգային Հայասէր Դաշնակցութիւն մը, որուն պաշտօնատեղին պիտի ըլլայ Զուլիցերի Ժընէ՛վ քաղաքը:

Ժընէ՛վի պատուիրակութեան յանձնուեցաւ կազմակերպութեան ծրագիրը պատրաստելը:

## Յայտարարութիւն սկզբունքներու

Միջազգային Հայաստանի Դաշնակցութեան հիմնարկութիւնը կարևոր դատուեցաւ եղելու թեանց երկու տեսակով:

Առաջինը կը պատկանի Եւրոպիոյն և Միաշխարհային յաճախներուն:

Երկրորդը՝ Հայաստանին:

1. Հայ ազգին բարեկամները կը նկատեն, որ իրենց համար ստիպողական պարտք մ'է դարձանել, ըստ կարելոյն, ֆրանսիական որ ծանրացան Հայաստանի վրայ, Եւրոպական իշխանութեանց նախանձորդ, քաղաքական և եկեմտական փառասիրութիւններով, և միապետական չգործադրելով դաշինքներն և խոստմունքները, Եւրոպան և Ամերիկան յանցաւոր եղան:

2. Հայաստանի վերաբերեալ եղելութիւններն են:

ա. Անսահման թշուառութիւն ժողովրդեան՝ որ տասնամորդեցաւ և ցրուեցաւ. բիրաւոր աշխարհի և որբեր երեքի վրայ մնացին:

բ. Այս ժողովրդեան տարապայման և սքանչելի կենդանութիւնն՝ որ իր անցեալ դարերուն մէջ փառաւոր պատմութիւն մ'ունի, և որչափ ալ աղէտներն իր վրայ կը ծանրանան, սակայն ինքը կը հաւատայ Արեւելքի մէջ իր առաքելութեան և կ'ուզէ տէր ըլլալ իր կատարեալ անկախութեան:

գ. Կազմութիւնն Հայկական Հասարակապետութեան, հակառակ բիրաւոր արգելքներու, որ հիմնուեցաւ 28 մայիս 1918ին և Սէվրի դաշնադրութեամբ վերջնականապէս ճանցուեցաւ 10 Օգոստոս 1920ին, ասոր միացուցին Հայաստանի քանի մը հայ գաւառներ, տանկական հին տէրութեանն. բայց տանիկ իշխանութեան տակ կը ձգէ ուրիշ հայ գաւառներ, ինչպէս է Կիլիկիան, ուր մեծագումար հայ ժողովրդեան ապահովութիւնը, զարգացումը և իրաւունքները քաղաքականացեալ աշխարհի շահն և օգուտը կը հրաւիրեն:

դ. Հայերն իրաւամբ կ'ուզեն որ հատուցուի իրենց կորուստներն, որ ունեցան թէ այն գաւառներուն մէջ, որ այսօր տանիկ տէրութեան ձեռքը պիտի մնան, և թէ այն կորուստներն որ ունեցան դաւամբը և ջնջմամբ իրենց շարժումն և անշարժ ստացուածոց, և կը խնդրեն որ դաշնադրութեամբ երաշխաւորեալ իրենց իրաւունքները յարգուին:

ե. Առաջարկութիւնն զոր ըրաւ Գերագոյն խորհուրդն խաղաղութեան ժողովոյն առ Լնկեալութիւնն Ազգաց, որպէս զի ընդունի յանձնա-

կատարութիւնն Հայաստանի, — ըստ 22դ յոդուածին իր Դաշնաց, — և պատասխանն Ազգաց Ընկերութեան խորհուրդին, որ կը յայտարարէ թէ սկզբամբ կ'ընդունի Հայաստանի պաշտպանութիւնը, սակայն իր օրէնքները թոյլ չեն տար որ ինքն անձամբ յանձն առնու այս պաշտօնը. բայց յոյս կը յայտնէր որ երբ քաղաքակիրթ Տէրութիւն մը իր պաշտպանութեան տակ առնէր և ըստ այսմ՝ երբ այս իշխանութիւնը ելեմտաւ կան կարօտութիւն գգար, զանիկալ կը պաշտպանէր:

Այս ամէն եղելութեանց առջև Հայոց բարեկամներն բոլոց աշխարհիս մէջ.

Կը սահմանեն որ միացնեն իրենց ամէն ջանքն և խնամքը, կազմեն Միջազգային Հայաստանի Դաշնակցութիւն մը, մատուցանելու համար Հայաստանի՝ հաւատարմի և անշահախնդիր գործակցութիւն մը վերաշինութեան աշխատութեանը մէջ և ազատութեան համար իր կռիւններուն մէջ. և պաշտպանելու համար հայ ժողովրդեան իրաւունքները երբ հայկական իշխանութեան տան՝ մահէն դուրս են:

## Կանխը

Յօդուած առաջին. — Միջազգային հայաստանի Դաշնակցութեան նպատակն է պաշտպանութիւն իրաւանց Հայաստանի և Հայոց, կեդրոնացումն ամէն գործոց որ ամենուրեք կը կատարուին ի նպաստ իրեն, միացումն գործօն համակրութեան լուսալի կարծեաց քաղաքականացեալ աշխարհիս մէջ:

Երկրորդ. — ա. Դաշնակցութիւնն անկախ է որ և է տէրութեան առջև. ինքը դաւաճութեանց խնդիրներուն մէջ չի մտնէր:

բ. Դաշնակցութիւնն հետամուտ չըլլար բնաւ դրամական, արուեստական կամ փաճառական, նուիրեան գործոց մէջ: Միայն նպատակ ունի Հայ ժողովրդեան բարին. միակ շարժառիթ՝ պարզ մարդկային համերաշխութեան:

գ. Դաշնակցութիւնն ազատ է նպատակներու ազգային գործերէն, ըլլան մարդասիրական ըլլան դաւանական, ասոնց իւրաքանչիւրն ունի ազատութիւն գործոյ ըստ իւր մեթոտին, իր կազմակերպութիւնն և իրեն յատուկ դրամարկոյն:

Երրորդ. — Դաշնակցութիւնն կազմուելուն պէս հաղորդակցութեան մէջ պիտի մտնէ Ազգաց Ընկերութեան հետ և իր գործակցութիւնը անոր պիտի մատուցանէ:

Յօդ. Զորրորդ. — Դաշնակցութիւնս կը կազմուի ամէն անհատէ եւ բարոյական ամէն անձէ, որ հաղորդակից է իր սկզբանց եւ կը խնդրեն իրենց ընդունելութիւնը դաշնակցութեանը գործադիր Մասնաժողովէն: Խորաքանջիւր անդամ կընայ ազատութեամբ քաշուիլ Դաշնակցութեանը մասին Յօդ. Հինգերորդ. — Դաշնակցութեանը պաշտօնատեղին է ժընէվ քաղաքը:

Թրգմ. Հ. Ե. ՍԵՐՈՒՆԵԱՆ  
(Semaine Religieuse 1920, Թ. 38)

## Պ Ս Ա Կ Ը

Տժգումբէն, տժգումբէն թափեցան  
Բոլոր վարդերն երազներու պարտէզին,  
Համբաններուն հովը տարաւ ցիրօցան  
Տժգումբէն, տժգումբէն թափեցան  
Բոլոր վարդերը յայտին...

Ու պրտակիդ համար, հակառեւ իմ տժգոյն,  
Եւ քաղեցի երազներու պարտէզին  
Տառակներն ալս որ մինչև սիրտցա տրոփան,  
Ո՛վ ցաւազին չըպարտութեանը տժգոյն,  
Արեւնահա՛ պատահցին...

Անուհետեւ եւ քաղեցի առ համբէն  
Յաւերժական զերազարնով ցաւազին,  
Անյուսօրէն եւ քաղեցի առ համբէն  
Գլխուս վըրայ կըրկիով պսակը փառքին՝  
Զոր հիւսեցի տանջանքն...

Անուհետեւ եւ զիտցայ որ ըստուերն ալ  
Երազ մըն էր եւ ուղեցի լըտակեցոյ՝  
Տառապանքիս խորհուրդին մէջ անուանալ,  
Անուհետեւ եւ զիտցայ որ ըստուերն ալ  
Լոյսի ծաղիկ մ'էր թռնած...

Վերջապահն համբաններն ցիրօցան  
Քամին տարաւ բոլոր վարդերն Յոյսին,  
Երբ ծաղիկներն իրազներու պարտէզին  
Տժգումբէն, տժգումբէն թափեցան...

Եւ տառակներ մընացին  
Իմ պրտակին համար, տժգոյն հակառեւ,  
Եւ ալսպէս միայն ու զեղեցիկ տեսաւ զիս  
Հըպարտութեանը Վշտին...

ԱՐՍԷՆ-ԵՐԿԱԹ

## Ը Ղ Զ Ա Ն Ք Ս

Ահաւոր ու կոշտ շաղէն տառապար  
Տխուր մեռութեան՝ սեղ համբէն նըսեմ,  
Անցնելու պահուս լոկ բառ մը կ'ուզեմ  
— Դէպք մը լուսաւոր ժպտող սիրտբար:

Պանդխտութեան տար պերին անթարթ  
Աշտերա յառած աւ խորաններն,  
Մըթառառներ, թագոտ ամպերէ անդին՝  
Հոգիս կը փնտէր իրկիսը լազուարդ:

Տառապանք, զրկում, հաշտանքի՛ խոր  
Այնքո՛ծ ծովուն վըրայ տուայտող  
Հոգիս կ'ուզէ լոկ (իզուով վշտազող)  
Նաւանաղիստ սուրբ, կայան մը անգործ:

Իմ հակառակին՝ խէթ, զիշերազմ,  
Գծած ճակերէն ակամայ անցած,  
Ու կեանք-նոցի բոցերէն խանձած  
Թեւերուս եւ նոր փնտուրներ կ'ուզեմ:

Հոգեպարար դէմք մը զեղազուարթ,  
Արփալից հրկից մըն ալ լազուարդ,  
Ամուր մէկ կտուան, կայան մը հանգարտ,  
Փնտուրներս ալ տուէք, թուխմ արգ:

Ալ թողէ՛ք թուխմ, սաւաննիմ ազատ,  
Թափառած թեւերուս, նշկահած յաւեա,  
Երկրիս մոլորանք, վիշտըն ու աղէտ  
Թողած հեռանում դէպք Արարատ:

Եթեմ լիակուտ վեհ մըթնուորտին  
Բարձր խաւերուն օդը կենսաբար,  
Վայնմ Հայ Արփին ու Մասիսի տար  
Շահերակին կից կ'է՛ Հայկայ արախ:

Մ. Բ. ԲԱՐԹԵՆԵԱՆ